

Anmeldelser

Eva Sørensen og Jacob Torfing, *Skanderborg på landkortet – et studie af lokale styringsnetværk og politisk handlekraft*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2000, 304 s., kr. 295,00.

Sørensens og Torfings bog er skrevet som led i et stort forskningsprojekt om demokrati og institutionel udvikling i Danmark og omhandler det ene af i alt fem delprojekter. Dens undersøgelse former sig som et lokalstudie af to hændelsesforløb i Skanderborg kommune. I dette studie indgår to cases, som udsættes for grundig behandling: dels dannelsen af et kulturhus, dels professionaliseringen af Skanderborg håndboldklub. Problemstillingen i denne forbindelse er særdeles omfattende. Det er forfatterens sigte at analysere disse forandringsprocesser i Skanderborg ud fra en demokrati- og magtanalytisk synsvinkel: Har de ledende aktører handlet demokratisk? Hvilke magteffekter har der været tale om i den delvise omstrukturering af Skanderborg kommune? Og endelig og ikke mindst: Forfatterne ønsker overordnet at analysere disse forandringsprocesser ud fra et nyinstitutionelt perspektiv. Forfatterne understreger, at de vælger den sociologiske variant af institutionalismen, da denne betoner, at aktørernes handlinger og motiver altid er betinget af formelle såvel som uformelle regler. Politiske og sociale aktører handler ikke ud fra deres individuelle egennytte. Tværtimod handler politiske aktører på baggrund af en gensidig afhængighed, som meget ofte vil befordre samarbejde frem for free-rider- og konfliktorienteret adfærd.

Bogen udformer sig som et meget detaljeret dokumentationsarbejde af hermeneutisk tilsnit. Datamaterialet omkring disse to cases foreligger som knap 50 løst strukturerede interviews med formodet centrale aktører. Interviewene er foretaget i 1998/99, og der er foretaget visse re-interviews (det oplyses dog ikke hvor mange, det drejer sig om). Således er studiet baseret på hovedsageligt synkron data i én kommune.

Bogen indeholder et righoldigt empirisk materiale, som ikke kan gengives i denne sammenhæng. Men i det store og hele når forfatterne frem til følgende empiriske resultater: For det første lykkedes det et netværk af centrale aktører i Skanderborg at få vedtaget og etableret et kulturhus. For det andet var der lidt mere besvær med at omstrukturere den lokale håndboldklub. Således antyder analyserne, at en forudsætning for, at sådanne nyskabelser kan finde sted i et lokalområde, er tilstedeværelsen af magtfulde og samarbejdende aktører. Afhandlingen hviler på det postulat, at social og politisk forandring ikke lader sig gøre, med mindre der er mange aktører, der presser på i en sådan proces. Forfatterne afviser derfor ihærdigt den forestilling, at såvel store som små politiske systemer har et forandrende center med nogle få styrende personer. Den politiske proces er "decentreret" og dermed ikke underlagt en styring fra "oven" og "nedefter". Begge cases fra Skanderborg kommune illustrerer, at politiske initiativer og konkrete projekter ikke nødvendigvis igangsættes af aktører med et

Anmeldelser

Eva Sørensen og Jacob Torfing, *Skanderborg på landkortet – et studie af lokale styringsnetværk og politisk handlekraft*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2000, 304 s., kr. 295,00.

Sørensens og Torfings bog er skrevet som led i et stort forskningsprojekt om demokrati og institutionel udvikling i Danmark og omhandler det ene af i alt fem delprojekter. Dens undersøgelse former sig som et lokalstudie af to hændelsesforløb i Skanderborg kommune. I dette studie indgår to cases, som udsættes for grundig behandling: dels dannelsen af et kulturhus, dels professionaliseringen af Skanderborg håndboldklub. Problemstillingen i denne forbindelse er særdeles omfattende. Det er forfatterens sigte at analysere disse forandringsprocesser i Skanderborg ud fra en demokrati- og magtanalytisk synsvinkel: Har de ledende aktører handlet demokratisk? Hvilke magteffekter har der været tale om i den delvise omstrukturering af Skanderborg kommune? Og endelig og ikke mindst: Forfatterne ønsker overordnet at analysere disse forandringsprocesser ud fra et nyinstitutionelt perspektiv. Forfatterne understreger, at de vælger den sociologiske variant af institutionalismen, da denne betoner, at aktørernes handlinger og motiver altid er betinget af formelle såvel som uformelle regler. Politiske og sociale aktører handler ikke ud fra deres individuelle egennytte. Tværtimod handler politiske aktører på baggrund af en gensidig afhængighed, som meget ofte vil befordre samarbejde frem for free-rider- og konfliktorienteret adfærd.

Bogen udformer sig som et meget detaljeret dokumentationsarbejde af hermeneutisk tilsnit. Datamaterialet omkring disse to cases foreligger som knap 50 løst strukturerede interviews med formodet centrale aktører. Interviewene er foretaget i 1998/99, og der er foretaget visse re-interviews (det oplyses dog ikke hvor mange, det drejer sig om). Således er studiet baseret på hovedsageligt synkron data i én kommune.

Bogen indeholder et righoldigt empirisk materiale, som ikke kan gengives i denne sammenhæng. Men i det store og hele når forfatterne frem til følgende empiriske resultater: For det første lykkedes det et netværk af centrale aktører i Skanderborg at få vedtaget og etableret et kulturhus. For det andet var der lidt mere besvær med at omstrukturere den lokale håndboldklub. Således antyder analyserne, at en forudsætning for, at sådanne nyskabelser kan finde sted i et lokalområde, er tilstedeværelsen af magtfulde og samarbejdende aktører. Afhandlingen hviler på det postulat, at social og politisk forandring ikke lader sig gøre, med mindre der er mange aktører, der presser på i en sådan proces. Forfatterne afviser derfor ihærdigt den forestilling, at såvel store som små politiske systemer har et forandrende center med nogle få styrende personer. Den politiske proces er "decentreret" og dermed ikke underlagt en styring fra "oven" og "nedefter". Begge cases fra Skanderborg kommune illustrerer, at politiske initiativer og konkrete projekter ikke nødvendigvis igangsættes af aktører med et

formelt mandat. Kommunalpolitikere i Skanderborg var blot én gruppe blandt flere.

På denne måde viser Sørensen og Torfings undersøgelse også, at demokratiet i en vis forstand fungerer ganske godt. Der kan være en stor politisk deltagelse med udspring i det civile samfund. Forfatterne er dog ikke blinde for, at de lokale aktørnetværk også kan indeholde et stærkt elitært element. Ofte er det ressourcestærke aktører, der involveres i vigtige politiske beslutninger. I Skanderborg var eksempelvis borgmesteren og det lokale erhvervsliv tydeligvis mere magtfulde end andre aktører. Men under alle omstændigheder gennemfører Sørensen og Torfing en eksemplarisk analyse af disse aspekter i det politiske deltagelsesmønster.

I flere henseender leverer Sørensen og Torfing et flot stykke arbejde på den empiriske forskningsdel. Som forfatterne også selv gør opmærksom på, er der tilmed tale om et empirisk studie, hvis karakter leder den nostalgiske tanke i retning af Robert A. Dahls klassiske studie af New Havens magtrelationer.

Den teoretiske del af bogen kan man imidlertid diskutere, og givet er det, at her minder undersøgelsen ikke om Robert A. Dahls arbejde. For så vidt angår den teoretiske ramme, er det påfaldende, at Sørensen og Torfing vil mange ting på samme tid. På den ene side er der tale om et magt- og demokratistudie, og på den anden side er der tale om en undersøgelse foretaget ud fra en sociologisk institutionel synsvinkel. På en eller anden måde er der en forbindelse mellem disse to teoridannelser. Og så alligevel slet ikke.

Generelt kan man sige om undersøgelsen, at det kniber med forbindelsen mellem teorien og empirien. Analyserne har en casuistisk karakter, og forfatterne afstår fra en række forklaringstyper, som til tider virker mere oplagte, end dem som de selv vælger. Sørensen og Torfing er eksempelvis meget kritiske over for traditionelle forklaringer, i særdeleshed forklaringer, der tager udgangspunkt i aktører (traditionel magtteori) og instrumentelle nyttekalkuler (rational choice teori). Den holdning kan man have megen sympati for, men spørgsmålet er naturligvis snarere, i hvilken udstrækning deres data er i uoverensstemmelse med disse teorier, herunder hvorvidt data understøtter de forklaringer, som forfatterne har størst kærlighed for?

Der er to indvendinger, som kan anføres i forhold til disse spørgsmål. For det første er det tydeligt, at på trods af, at aktøren ikke defineres som teoretisk enhed i denne afhandling, så optræder aktøren alligevel som analytisk og empirisk enhed igennem hele undersøgelsen. Forfatterne stiller vedvarende det helt traditionelle spørgsmål: Who Governs? Altså det spørgsmål, som de indledningsvis afviser at strukturere undersøgelsen ud fra (p. 1). Den valgte operationaliseringsprocedure er således kritisabel.

For det andet er det formentlig sådan, at de fleste vil vægre sig ved helt at forkaste rational choice teori, når det drejer sig om at forklare dannelsen af politiske alliancer med henblik på at gennemføre projekter af en anseelig økonomisk størrelsesorden. Kulturhuset endte med at koste 37 millioner kroner. Mon ikke "kulturrødderne", erhvervslivet og borgmesteren stillede sig selv følgende spørgsmål mere end én gang: Hvilke fordele og hvilke ulemper har et sådant

kulturhusprojekt for mig (egotropisk kalkule) – og for Skanderborg (sociotropisk kalkule)? Det er ikke usandsynligt, at sådanne tanker kan have strejft de ledende aktører.

Bogens validitets- og falsifikationsproblemer skal dog ikke overskygge det faktum, at Sørensen og Torfing har lavet et flot, spændende og inspirerende stykke videnskabeligt arbejde, som andre kan have stor glæde af. De skulle dog have skrevet afslutningen om, da de her skrider til generaliseringer i tid og rum. Synkrone data fra én kommune tillader ikke en sådan bestræbelse.

Jens Peter Frølund Thomsen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Peer Henrik Hansen og Jakob Sørensen, *Påskekrisen 1948. Dansk dobbeltspil på randen af den kolde krig*, København: Høst & Søn, 2000, 263 s., kr. 299,95.

”Påskekrisen 1948” er efterhånden blevet den faste betegnelse for det pludseligt iværksatte og nærmest panikagtige beredskab, som regeringen gennemførte i slutningen af marts det år. Med den øgede adgang til arkiverne er der gennem de senere år fremkommet adskillige behandlinger af denne helt usædvanlige begivenhed. I den foreliggende bog foretager to unge historikere på ny en undersøgelse med inddragning af hidtil ubenyttede kilder. Efter en kortfattet omtale af udviklingen fra 1945 til begyndelsen af 1948 fremstilles selve Påskekrisen i tre dele, hvorefter der til sidst foretages en opsummering

Første del (”Forsvarets genopbygning, to syn på samme sag”) omhandler Påskekrisens umiddelbare forhistorie. Månederne januar og februar 1948 var præget af allehånde rygter, som var med til at skabe usikkerhed og panik. Som et enkelt eksempel kan nævnes, at der i danske dagblade var vedholdende forlydender om indsmugling af våben, hvad der gav anledning til en forespørgsel i Folketinget fra Aksel Larsen. Det fik justitsministeren til at anmode om en politundersøgelse. Som et resultat heraf meddelte Rigspolitichef Troels Hoff justitsministeren, at politiet ikke havde fundet beviser på smugling, men alligevel anmodede Hoff ”indrængende” om, at der ikke offentligt blev nævnt noget om politiets fremgangsmåder i sagen. Forfatterne har ganske ret i (p. 66), at der heri lå en ganske ejendommelig dobbelthed, for hvorfor dette hemmelighedskræmmeri, når der ikke var konstateret smugling? Andre rygter ville vide, at kommunisterne (måske!) planlagde et kup, og disse rygter blev stimuleret ved et møde den 25. februar i Oslo mellem de nordiske kommunistpartiers ledere. Samtidig var der internationalt sket nok så alvorlige ting, først med det kommunistiske kup i Prag den 25. februar og nogle få dage senere den sovjetiske henvendelse til Finland. Og hvordan var det danske forsvar så forberedt på at imødegå eventuelle trusler udefra eller kup indefra? Der var i 1946 blevet nedsat en forsvarskommission, men den havde – især på grund af det radikale parti – ikke holdt møde siden maj